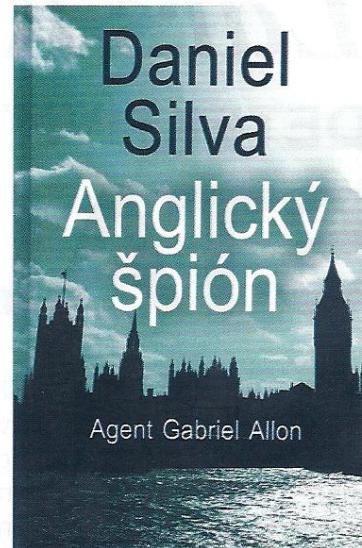

Pavol Janík (bývalý predseda Spolku slovenských spisovateľov)
Foto: archív
Titulky: Dimenzie

RECENZIA KNIHY ANGLICKÝ ŠPIÓN V ŠIRŠÍCH SÚVISLOSTIACH. DANIEL SILVA POKRAČUJE V PRIEHĽADNOM PROPAGANDISTICKOM KLIŠÉ ZAMERANOM NAJMÄ PROTI RUSKU, IRÁNU, VENEZUELE ČI LÍBYI.

Už neraz som reflektoval nesporné tvorivé zručnosti svetoznámeho autora špionážnych bestsellerov Daniela Silvu a zároveň som poukázal na čoraz výraznejšie nedostatky, stereotypy i priame opakovanie viacerých formulácií a celých pasáží najmä v jeho najnovších dielach. V prípade pätnastej knihy o izraelskom agentovi Gabrielovi Allonovi s názvom Anglický špión (Slovenský spisovateľ, Bratislava 2015) preto pokladám za potrebné sústrediť pozornosť na širšie súvislosti úpadku knižnej kultúry nielen v globálnych rozmeroch, ale aj v našom inštitucionálnom prostredí.

Biznis spustošil literatúru

V načrtnutom kontexte je dozaista nezabudnuteľný výrok vtedajšieho federálneho ministra financií Václava Klausa, ktorý hned na úsvite obnovy kapitalizmu v Československu vyhlásil, že spisovateľ je podnikateľ.

Nízke štipendiá pre spisovateľov

Vydavateľstvo Slovenský spisovateľ založili v roku 1951 ako štátnu ustanovizeň zameranú na publikovanie pôvodnej tvorby a kvalitných prekladov hodnotných inovačných diel. Od svojho vzniku

sa spájalo so zvučnými menami literárnej scény. Aktuálny zápis v Obchodnom registri Slovenskej republiky v mnohých aspektoch signalizuje súčasnú situáciu. Citujem: „Slovenský spisovateľ“, akciová spoločnosť Slovenský spisovateľ a.s.“ Teda bez interpunkcie medzi celým a skráteným názvom, bez čiarky pred skratkou a bez medzier medzi písmenami v skratke, čo plne zodpovedá bežnej nekultúrnosti v administratívnej praxi nášho štátu a jeho orgánov. Akciovka má trojčlenné predstavenstvo a rovnaký počet členov dozornej rady. Ani jeden

z nich nie je tvorivo osobnosťou, všetci majú len ekonomické či organizačné skúsenosti, vrátane Ladislava Serdahelyho, ktorý je zároveň riaditeľom Literárneho fondu – a to už od roku 1984, čo predstavuje svojrázny rekord. Smutnou realitou fondu je maximálna suma mesačného štipendia pre spisovateľov 330 eur. Poskytnúť sa môže iba raz za dva roky a najviac na obdobie 6 mesiacov. Pre porovnanie – priemerné platy zamestnancov fondu (naposledy zverejnené v roku 2013) sú takmer trojnásobné a trvalé. Čažko nespoľahlivo východiskový stav, ked'

za socializmu spisovatelia čerpali z fondu štipendiá vo výške prie-meru svojho príjmu (v prípade významných autorov aj niekoľko rokov – k dlhodobým štipendistom fondu patril napríklad ústredný dramaturg Slovenského filmu zaslúžilý umelec Peter Jaroš).

Mosad existuje

Vráťme sa k hlavnej téme recenzie, ktorou je najnovšia knižka zo série o agentovi Gabrielovi Allonovi, s jej pozoruhodnými prednostačami, ale aj s rozmanitými problémami v origináli i v prekla-de. Hned' v titráži vydavateľstvo uvádza ako ekvivalent akciovej spoločnosti anglickú skratku Ltd., tá však zodpovedá nášmu označeniu s. r. o. Nedbalosť je veľmi mierna charakteristika edičnej činnosti, ktorej výsledkom je, popri iných negatívach, viacer chýbajúcich čiarok, pripadne vety typu: „VIEM sa o seba VIEM postarať“ alebo „Dnes UŽ nikto UŽ nečíta noviny.“ Ako vidieť, dnes už nikto ani poriadne nekoriguje knihy. Prejavuje sa to tiež v podivuhodných spojeniach, napríklad: „...s cedulou, na ktorej stojí...“ (namiesto „na ktorej je napísané“), respektíve: „...reštaurácie Georgian Restaurant...“ (akoby slovo „restaurant“ nebolo zrozumiteľné aj bez prekladu). Do kategórie povrchnosti dozaista patrí zaradenie Alexeja Rozanova, ktorý v celej knihe vystupuje ako dôstojník SVR, ale v závere knihy ho, nevedno či autor alebo prekla-datelka, presunie do FSB. Rozdiel medzi spomínanými organizácia-mi je presne taký ako medzi CIA a FBI. Opäť nechýba nezmyselné tvrdenie: „...izraelská tajná spravo-dajská služba s dlhým a zámerne zavádzajúcim názvom, ktorý ne-hovoril nič o skutočnej náplni jej práce. Zamestnanci ju volali iba Inštitút.“ Zhova musím kon-štatovať, že sa nazýva Ha-Mosad le-Modi'in u-le-Tafkidim Meju-chadim (Inštitút pre spravodajstvo

a špeciálne operácie), čo presne vystihuje jej poslanie a koresponduje so všeobecne známym skráteným pomenovaním Mosad (Mossad). Nepochopiteľné je použitie minulého času, akoby už Mosad nejestoval. To sa týka aj iných inštitúcií, napríklad: „Vládna centrála pre komuni-kácie GCHQ bola britská verzia americkej NSA.“ Poznamenávam, že predmetom činnosti GCHQ (Government Communications Headquarters – Ústredie vládnych komunikácií) a NSA (National Se-curity Agency – Agentúra národnej bezpečnosti) je SIGINT (Signals intelligence – elektronické spravo-dajstvo), teda kybernetická vojna a telekomunikačná špionáž.

Animálna nenávist' k Rusku a Rusom

V knihe sa zasa objavuje zmienka o korzickej jasnovidke so stopercentnou úspešnosťou pri predpo-vedaní budúcnosti. Tým Daniel Silva opakovane znižuje vlastný profesionálny status niekdajšieho zahraničnopolitickeho žurnalistu a autora skvelého špionážneho debutu, ktorý pôvodne vyšiel pod názvom The Unlikely Spy (Nepravdepodobný špión) v Londýne v roku 1997 a na Slovensku so zmeneným titulom Prísne tajné ho vydal Slovenský spisovateľ v roku 2011. Predstavuje to naozaj nepríjemný kvalitatívny pokles a prakticky zmenu žánru. Navyše, ojedinelá zmienka o jasnovidke nenašla tentoraz v diele nijaké ďalšie uplatnenie či rozvinutie a tobôž vypointovanie, čo je v prí-krom rozpore so znáomou poučkou Antona Pavloviča Čehova, ktorý povedal: „Ak sa v prvom dejstve hry objaví na scéne puška, v po-slednom musí vystrelit.“ Jedno-ducho – je to závažný nedostatok z hľadiska autorskej strategie. Daniel Silva pokračuje v prie-hľadnom propagandistickom klišé zameranom najmä proti Rusku (ktorému podsúva aj atentát

na britskú princeznú Dianu), Iránu, Venezuele či Libyi. V skutočnosti práve libyjský vodca v závere svojho pôsobenia začal spolupra-covať so Západom, ktorý ho však vzápätí zvrhol, nechal zlyncovať rozvášnenou skupinou ozbrojen-cov a v krajinе – namiesto slubo-vanej demokracie – nastolil mo-censký chaos spojený s občianskou vojnou medzi rozličnými kmeňmi, teda rozpútal bezohľadný teror a nesmierne utrpenie civilného obyvatelstva.

Tí, čo venujú pozornosť rusko-izrae-lským vzťahom aj v súvislosti so Sýriou, vedia, že Moskva a Jeruzalem korektne komunikujú a dôsledne koordinujú svoje bezpečnostné aktivity. Takže farbisté vykreslo-vanie vzájomného vyvražďovania sa ruských a izraelských agentov riadené z najvyšších úrovni štátnej hierarchie vyznieva ako nevydarená karikatúra z lacného bulvárneho plátku, ktorý zbožné želania Bieleho domu vydáva za historické fakty. Do naznačeného kontextu vhodne zapadá replika šéfa britskej Tajnej spravodajskej služby (Secret Intelligence Service – SIS, zvyčajne označovanej MI6): „Pri práci v MI6 sa rýchlo presvedčí, že noviny takmer nikdy nepíšu pravdu.“

Animálna nenávist' k Rusku a Ru-som sa prejavuje v celej štruktúre publikácie, vrátane záverečnej poznámky, kde autor vysvetluje, čo je v diele fiktívne a čo zodpove-dá skutočnosť. Patologický postoj Daniela Silvia najvýrečnejšie vy-jadruje jeho výrok: „Iba Rus môže byť taký krutý.“ Po tomto tvrdení si s úľavou môžu vydýchnuť sadisti, masoví vrahovia, teroristi a nacisti všetkých neruských národností. Treba už len zdôrazniť, že kultúrny priemysel (čo je v súčasnosti módny pojem, ktorý s obľubou používajú aj európske ministervá kultúry) charakterizuje najmä neznačnosť uměleckých atribú-tov, vyjadrovacích prostriedkov i zobrazovaných reálií. A je skôr súčasťou informačnej vojny ako tvorby duchovných hodnôt. □